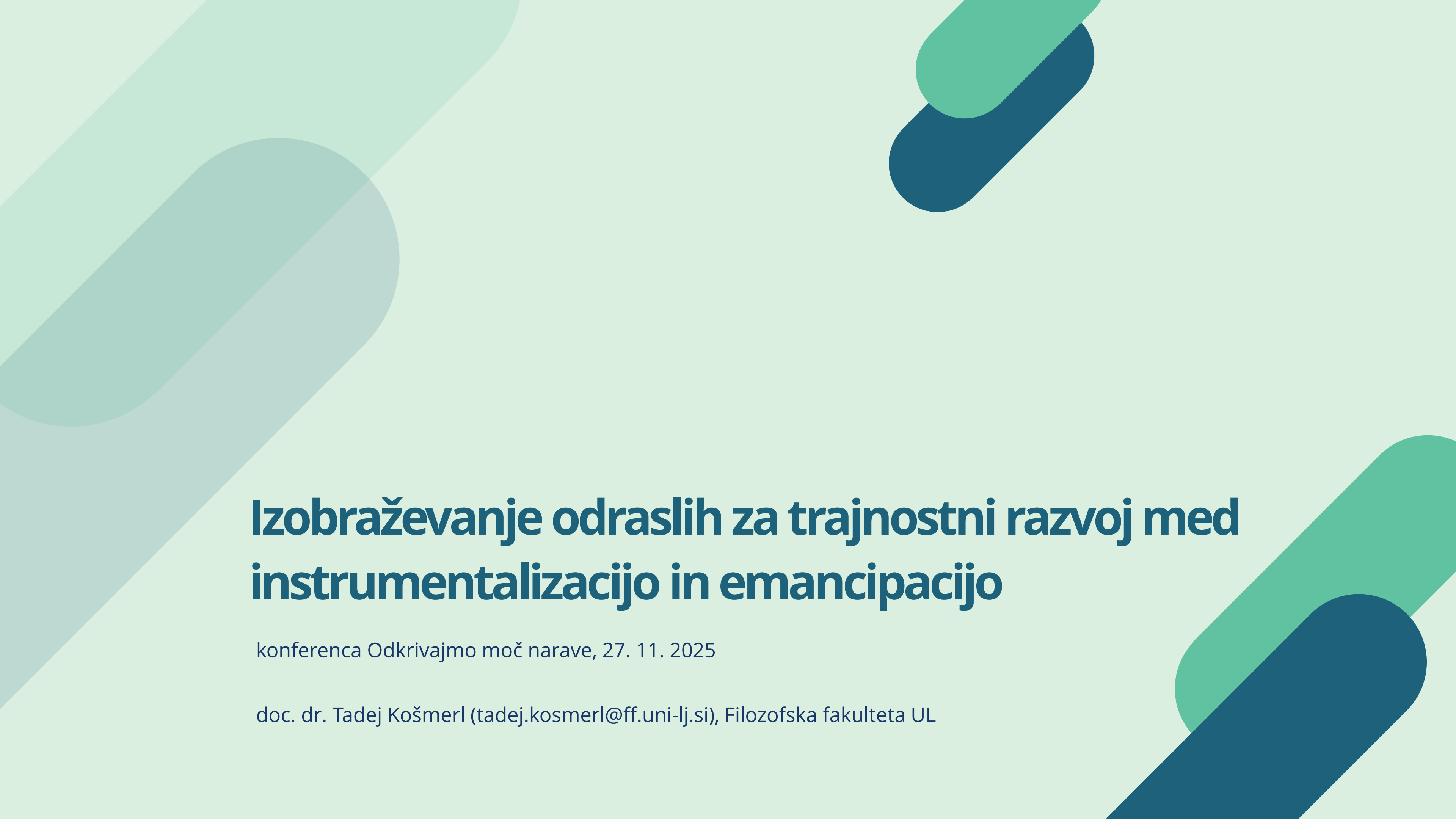

Izobraževanje odraslih za trajnostni razvoj med instrumentalizacijo in emancipacijo

konferenca Odkrivajmo moč narave, 27. 11. 2025

doc. dr. Tadej Košmerl (tadej.kosmerl@ff.uni-lj.si), Filozofska fakulteta UL

Temeljne opredelitve

trajnostni razvoj:

Najpogosteje je citirana definicija iz t. i. Brundtlandovega poročila *Our common future* (Svetovna komisija za okolje in razvoj, 1987), ki trajnostni razvoj opredeljuje kot »razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti brez ogrožanja možnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb«.

S svojimi **tremi dimenzijami** (naj bi) hkrati zadovoljil tako okoljevarstvene težnje po trajnostnem bivanju kot družbene težnje po večji pravičnosti kot tudi ekonomske težnje po stalni gospodarski rasti.

izobraževanje odraslih za trajnostni razvoj:

izobraževanje odraslih, ki je osredinjeno na spodbujanje sprememb v posameznikih in družbi skozi kritično refleksijo za razvoj pravičnejše družbe in zmanjševanje negativnih človeških vplivov na okolje

Instrumentalni vs. emancipatorni pristop

- zasleduje konkretne in jasno opredeljive cilje izobraževanja za doseg sprememb v načinih delovanja
- v posameznikih želi doseči spremembe na ravni na ravni vedenja (npr. prevzete bolj ekoloških načinov oblačenja in prehranjevanja)
- izobraževalne prakse so običajno usmerjene h konkretnemu delovanju in razvoju specifičnih spretnosti
- ohranjajo status quo glede družbenega, ekonomskega in političnega sistema
- pomembna vloga pri doseganju specifičnih sprememb in razvoju spretnosti

- z manj oprijemljivimi cilji si preko sprememb v načinih mišljenja prizadeva za razvoj kritičnih in avtonomnih dejavnih državljanov
- preko sprememb na ravni vedenja želi spodbujati tudi spremembe na ravni širše skupnosti
- izobraževalne prakse so pogostejše participativno zasnovane ter prilagojene določeni skupini udeležencev in njihovemu lokalnemu okolju
- preseganje zgolj prenosa znanja ali sprememb specifičnega vedenja ter stremenje k spremembi obstoječih družbenih odnosov in struktur moči
- kritična refleksija globalizacije, tržnega kapitalizma in zakoreninjenih vzrokov trenutnega okoljskega in družbenega stanja

59 ORGANIZACIJ

36 nevladnih,
20 javnih, 3 zasebne

Košmerl, T. (2026). *Izobraževanje odraslih za trajnostni razvoj*. Založba Univerze v Ljubljani.

Košmerl, T. (2025). The practice of non-formal adult education for sustainable development in Slovenia. *International Review of Education*, 71(4), 605–629.

POMEMBNOST RAZNOLIKIH CILJEV	M	SD
sprememba ravnanja udeležencev v smeri bolj trajnostnega delovanja	4,68	0,63
varovanje okolja in trajnostno bivanje	4,66	0,54
povečanje pravičnosti v družbi	4,44	0,70
spoštovanje človekovih pravic in kulturnih raznolikosti	4,42	0,91
razvoj kritičnih in avtonomnih dejavnih državljanov	4,41	0,81
razumevanje prepletenosti naravnega, gospodarskega, družbenega in političnega sistema	4,25	0,82
skrb za ranljive skupine in njihovo vključenost v izobraževanje	4,10	1,11
razvoj demokratičnih vrednot in družbene kohezije	3,97	0,96
razvoj zelenih kompetenc in spretnosti glede na potrebe trga dela	3,95	0,99
doprinos k trajnostni gospodarski rasti	3,90	1,01
povečanje zaposljivosti in delovne aktivnosti	3,64	1,11
spreminjanje obstoječega ekonomskega sistema	3,54	1,04
spoznavanje staroselskih znanj in praks	3,22	1,19

instrumentalni pristop

emancipatorni pristop

POGOSTOST UPORABE SPECIFIČNIH DIDAKTIČNIH PRISTOPOV	M	SD
prilagajanje izobraževanja posamezni skupini udeležencev vsakič znova	4,44	0,75
aktivno sodelovanje udeležencev v učnem procesu (diskutirajo, raziskujejo, izdelujejo, se gibljejo ipd.)	4,44	0,82
organizacija aktivnosti po skupinah ali v parih	4,14	0,86
kritična refleksija trenutnega družbenega in okoljskega stanja skozi diskusijo z udeleženci	4,05	0,84
načrtna refleksija konkretnih izkušenj udeležencev z namenom oblikovanja novih spoznanj, ki jih nato preizkusijo v praksi	3,83	0,87
organizacija predavanja	3,63	0,93
organizacija aktivnosti po skupinah, pri čemer imajo člani skupin različne naloge in morajo sodelovati za dosego skupnega cilja	3,59	0,79
organizacija skupinskega reševanja konkretnega problema/izziva, s katerim se udeleženci soočajo pri svojem delu	3,58	0,86
sodelovanje udeležencev pri samem načrtovanju izobraževanja	3,24	1,06
vključevanje umetniških praks	2,78	1,19

PREDLOGI ZA PARTICIPATIVNO OKOLJSKO IZOBRAŽEVANJE

1. Prioritizirati razvoj kritičnega mišljenja pred spreminjanjem vedênja udeležencev.
2. Učne vsebine povezovati z aktualnimi okoljskimi izzivi, ki osebno zadevajo udeležence, ob tem pa kritično reflektirati njihove globalne in zgodovinske vplive ter participativno zasnovati transformativne vizije in možnosti premika k njim.
3. Spodbujati dejavno državljanstvo ob zagotavljanju avtonomije udeležencem glede njihovih ciljev in morebitnih načinov delovanja.
4. Spodbujati udeležence za sooblikovanje izobraževalnih programov (že v fazi načrtovanja) in dopuščati prostor za njihove nepredvidljive doprinose.